

slaachtsorganen grootendeels den *mannelijken* typus dragen, terwijl alleen het voorkomen van een ovarium aan de eene zijde als eene gewigtige afwijking van dien typus moet beschouwd worden. (VIRCHOW'S Archiv, XIter Bd. 5tes Heft).

J. A. BOOGAARD.

ELASTIEKE VEZELS. — Of de veerkrachtige vezels als solide vertakkingen dan wel als holle buisjes, die tot voortleiding van voedingsvocht konden dienen, moeten beschouwd worden, was tot heden geene bepaald uitgemaakte zaak; men vergelijkte b. v. KÖLLIKER'S *Gewebelehre* p. 69. — Dit vraagpunt nu is door H. WELCKER aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen en in eerstgenoemden zin beantwoord. Hij steunt zich daarbij op de omstandigheid, dat men aan dwarsche doorsnedden van veerkrachtige vezels op geenerlei wijze eene holte kan te zien krijgen, terwijl ook de lichtbreking, die zij vertoonen, daartegen pleit. Aan eene in water liggende fibra elastica toch neemt men, bij het opschuiven van den tubus des mikroskops, een zóo sterken glans waar, als bij geene mogelijkheid door een met serum gevuld buisje zou kunnen teweeg gebragt worden. Ware de vezel hol, zoo moest haar inhoud een vocht zijn van een zóo aanmerkelijken brekings-index, als in het dierlijk ligchaam nergens bekend is, maar nabij zou komen aan dien der anijsolie of minstens des canada-balsems. — Daarentegen missen de cellen, waaruit de elastieke vezels ontstaan, in water dien glans geheel en al en doen zich ook hier kennen als holle lichamen. Zeitsch. f. rationelle Medizin. 1857 p. 225.

J. M. S.

STIPPELKANALEN IN DIERLIJKE CELLEN. — LEUCKART en WELCKER (ibid p. 239) overtuigden zich nader, dat de loodregt staande streepjes in den verdikten buitenwand der epitheliumcellen van het ileum, werkelijk porenkanalen zijn. Eene groote en hoogst belangrijke reeks van vergelijkende histologische onderzoekingen van het voorkomen van stippelekanalen, gaf ons dezer dagen KÖLLIKER in de *Verhandlungen der Gesellschaft in Würzburg*, Bd. VIII, p. 37. Het blijkt daaruit dat het gebied dezer kanaaltjes zeer uitgestrekt is. Zij zijn steeds zeer fijn, meestal onder $\frac{1}{1000}$ ". Zij loopen in genoegzaam rechte rigting door de aanzetselstof der cellen (Cuticularbildung) en vertakken zich zelden. Meestal vindt men er in groot aantal in de vaste secretiestof der cel, zelden in geringer getal of slechts één alleenstaand kanaaltje. Hun inhoud is eene vloeistof, doch soms ook lucht, zoo als in de eijeren van insecten of bij eenige arthropoden volgens LEYDIG. Deze stippelekanalen zijn wezenlijk onderscheiden van andere meer bekende fijne kanaaltjes, zoo als van die der beenderen en tanden. De genoemde kanalen der bindzelfstandigheden (bindweefsel, been enz.) schijnen namelijk door uitgroeiing der cellen te ontstaan, hetgeen van de bedoelde dierlijke stippelekanaltjes niet geldt. Bij deze laatsten toch wordt niets waargenomen, wat een uitgroeiing of zich verlengen der celvliesjes zou kunnen genoemd worden.

J. M. S.

BLOEDONTLASTING BIJ KRANKZINNIGHEID.

Men kan er niet genoeg tegen waarschuwen, daar ook nog in ons land ten deze het schroomelijkste misbruik plaats vindt. Met genoeggen lazen wij dus in het Correspondenzblad fur Psychiatrie, 1857 n°. 7 de aphorismen van PLINY EARLE uit het Asylum Journal, Januarij 1857 overgenomen. 1°. krankzinnigheid geeft op zich zelve geene indicatie tot bloedontlasting, 2°. integendeel moet aan krankzinnigen, onder overigens gelijke omstandigheden, minder bloed onttrokken worden dan

aan niet-krankzinnigen, 3°. de gewone toestand der hersenen bij mannen geene active ontsteking aanduidende, zoo kan hij ook door andere middelen eer bestreden worden dan door bloedontlastingen, 4°. wanneer bij complicatie met active plethora met neiging tot apoplexie en ontsteking, bloedontlastingen noodig zijn, verkieze men de plaatselijke boven de algemeene, 5°. vooral behandelde men de krankzinnigheid, die in het kraambed voorkomt, niet door bloedontlastingen, 6°. waar krankzinnigheid het onmiddelijk gevolg van hoofdwonden is, rigte men zijne behandeling tegen deze en niet tegen de psychische stoornis, 7°. in vele gevallen, waarin krankzinnigheid met typhouse verschijnselen gepaard gaat, kunnen active stimulantia alleen den zieke redden en zijn bloedontlastingen doorgaans dooddelijk.

G. E. V. S.

BOEKAANKONDIGING.

Brieven over Zuidelijk Frankrijk en Italie, als verblijf voor borstlijders; door Dr. P. M. MESS, dirigerend geneesheer bij de stedelijke badinrigting te Scheveningen. Te Rotterdam, 1857. — 8°. bl. 190. —

Met genoeggen aanvaard ik de taak, om met een enkel woord de aandacht der geneeskundigen te vestigen op het boekje, dat Dr. MESS dezer dagen heeft in het licht gegeven. Het is niet de eerste keer, dat hij ons van zijne wetenschappelijke reizen een dergelijk geschenk medebrengt; vroeger echter (N. Weekbl. voor Gen. Jaarg. 1856, bl. 255 sqq.) rigtte hij zich uitsluitend tot geneeskundigen, om hen bekend te maken met zaken, toestanden en personen in het buitenland. Zijn tegenwoordige werkje is gerigt tot een grooter publiek, en hij heeft zich daarmede ten doel gesteld, zoo wel de lijders zelve als hunne raadgevende artsen te helpen en voor te lichten bij de keuze van geschikte oorden om zich bij borstlijden heen te begeven. Het komt mij voor, dat hij daarmede eene wezenlijke dienst aan beide heeft bewezen. Weinige van onze geneesheeren zijn in de gelegenheid, persoonlijk kennis te gaan maken met de verschillende plaatsen, welke voor borstlijders ter overwintering worden aanbevolen, en menige hunner moet bitter verlegen staan, waar hij de noodige inlichtingen van daan zal krijgen, of in hoever hij de literatuur over dit onderwerp, welke hij kan magtig worden, mag vertrouwen.

De lijders, die voor de in deze brieven vermelde aandoeeningen een gunstiger klimaat willen opzoeken, (zoo spreekt Dr. M.) zijn gewoon hunnen geneesheer daaromtrent te raadplegen, en deze geeft dan dikwijls eenvoudig den raad *van naar het Zuiden te gaan*, zonder onderscheid te maken of zij naar het Zuidwesten of naar het Zuidoosten van Frankrijk, naar Pau of naar Marseille, naar Montpellier of naar Hyères, en is het in Italië, naar Nizza of Pisa, naar Rome of Napels moeten trekken. Wordt alsdan niet, bij wijze van uitsluiting, eene bepaalde plaats van verblijf genoemd, zoo wordt die door den lijder zelf uitgekozen, dikwijls alleen op aanraden van personen, die zonder genoegzame kennis oordeelen enz." (bl. 187). Op eene andere plaats (bl. 120 sq.) verhaalt hij een paar staaltjes van de verregaande ligtvaardigheid, waarmede Fransche geneesheeren zich uit de moeilijkheid trachten te redden. Wij mogen het uit dien hoofde eene ware dienst aan velen bewezen noemen, dat Dr. MESS de resultaten zijner persoonlijke onderzoekingen heeft medegedeeld en ons aldus in staat stelt het zeer groot verschil te leeren beoordeelen dat er tusschen de in zijn boekje beschreven plaatsen bestaat, ten

einde naar de eigenaardige voordeelen van elke eene keuze te kunnen doen naar gelang van de bijzondere omstandigheden van elk ziektegeval.

Hij bezocht in Frankrijk: Arcachou, Pau, de baden der Pyreneën, Montpellier, Hyères, Cannes; in Italië: Nizza, Villafranca, Mentona, Pisa, Rome en Napels, en hetgeen hij ons over deze verschillends plaatsen mededeelt, doet ons duidelijk erkennen, dat hij zijn oordeel niet grondde op hetgeen de literatuur of de gevestigde artsen er van verhalen, doch dat hij overal uit eigen oogen gezien, waargenomen en onderzocht heeft, dat hij zich zooveel mogelijk heeft in betrekking gesteld met lijdende personen, die ondervinding hadden opgedaan, — dat hij vooral ook, behalve op de eigenaardigheden der bezochte plaatsen, zijne aandacht steeds gevestigd hield op de uiteenloopende vormen van borstkwalen, welke menigwerf niet genoegzaam worden onderscheiden.

Het kan natuurlijk mijn voornemen niet zijn, omtrent een en ander in bijzonderheden te treden; ik hoop, dat menigeen ze in het boekje zelf zal opzoeken. Een paar zaken wil ik echter nog met één enkel woord vermelden. 1°. vindt men in het boekje eene beschrijving en beoordeeling van de, bij ons te lande nog weinig bekende *baden van zamengedrukte lucht* (bain d'air comprimé), door Dr. EMILE TABARIÉ het eerst ingevoerd. Dr. MESS ging hunne werking na te Montpellier en te Nice en kwam op beide plaatsen tot het besluit, dat dit therapeutische middel in de meeste gevallen geheel nutteloos, in sommige nadeelig is te achten; er wordt dan ook, naar het schijnt, zeer weinig gebruik van gemaakt. 2°. wensch ik de lezing van den negenden of laatsten brief bijzonder aan te bevelen, waarin eenige algemeene opmerkingen over het régime en de behandeling van borstlijders worden gevonden, welke der behartiging wel waard zijn.

De losse vorm van brieven, welke de schrijver voor zijn werkje heeft verkozen, heeft hem veroorloofd, het zuiver geneeskundig en meteorologisch terrein menigwerf te verlaten en zich in te laten met vele kleine details omtrent middelen van vervoer, woningen enz., welke den ziekelijken reiziger zeer te stude zullen komen, den lezer niet zullen vervelen. Taal en stijl konden echter, mijns inziens, zelfs in ongedwongene brieven, meer gesoigneerd zijn. Ik eindig deze aankondiging met den wensch, dat de schrijver nog lang de lust moge behouden, om de vrije uren, welke zijne exceptionele betrekking hem schenkt, op even nuttige wijze te gebruiken. Moge zijne correspondentie aan velen ten voordeel strekken.

Dr. F. J. J. S.

Toegepaste Kruidkunde. — Handleiding tot aanwijzing van het gebruik, dat de mensch maakt van voorwerpen uit het Plantenrijk, door H. C. VAN HALL, Med. Dr., Hoogleraar te Groningen. Groningen bij J. B. WOLTERS. 1857.

Een werk, dat vooral geschreven is met het doel, om des S. dictaat bij zijne voorlezingen over toegepaste Kruidkunde te vervangen, en dat in dit opzigt dan ook nuttig kan genoemd worden. Behalve door studenten, kan het met vrucht worden geraadpleegd door allen, die zich met de Geneeskunde bezig houden, ofschoon wij hiermede niet willen gezegd hebben, dat een goed Handboek over materies medica niet hooger door den medicus dient te worden aangeschreven. Bijzondere aanmerkingen hebben wij op deze Handleiding niet te maken. Alleen komt het ons voor, dat S. in de keuze der stoffe zich zelven niet altijd gelijk is gebleven, daar hij bijv. sommige Javaan-

sche vruchtboomen (*Garcinia Mangostana*, *Musa* sp., *Citrus Decumana*, *Psidium pomiferum*) wel, en anderen (*Nephelium lappaceum*, *Salacca edulis*, *Lansium domesticum*, *Artocarpus laevis* en *integrifolia*, enz.) niet noemt. Ook zien wij geene reden, waarom *Dionaea* bijv. wel, en *Nepenthes* niet vermeld wordt. Bij sommige belangrijke produkten, zoo als de Vanielje en de Kina, had S. wel met een enkel woord kunnen mededeelen, dat zij tegenwoordig ook op Java gekweekt worden.

Wij eindigen onze aankondiging met de vermelding, dat druk en papier beiden goed zijn, en uiteen den wensch, dat den Uitgever een ruim debiet van deze Handleiding moge ten deel vallen.

B E R I G T E N.

BINNENLAND.

Het schijnt niet overbodig, na hetgeen daaromtrent in eenige dagbladen, zonder behoorlijke kennis van zaken, dezer dagen is medegedeeld, met een enkel woord te doen kennen den staat, waarin op dit oogenblik de zaak der geneeskundige wetgeving bij de Tweede Kamer der S. G. verkeert, — zoo als bekend is, zijn de secties der Kamer in de vorige week ook overgegaan tot het onderzoek der geneeskundige wetsvoordragen. Maar — en hierop dient in dezen wel zeer te worden gelet — ten gevolge van de trage opkomst der leden sinds de opening van deze zitting, hebben nog slechts *ongeveer de helft* van de secties der Kamer zich met dat onderzoek bezig gehouden, en zal de andere helft eerst na het weder openen der zitting — dus over een dag of veertien — zich met die taak onledig houden. Nu spreekt het van zelf, dat, wat ook het oordeel moge zijn van de *presente* leden der secties, waarin de zaak nu *wel* is besproken, er thans nog niet in 't minste spraak kan zijn van het oordeel der Kamer over de ingediende ontwerpen van wet. En wat meer is: ook wanneer *al* de secties de stukken zullen hebben onderzocht en het voorloopig verslag „der Kamer” zal zijn opgemaakt, ook *dán* nog zal men dit keer nog veel minder dan anders, het oordeel der Kamer kunnen kennen, omdat, zoo als we reeds opmerkten, weinig meer dan de helft der leden tot het onderzoek zullen hebben mede gewerkt. Het is dus al zeer ligt mogelijk, dat, wanneer de ontwerpen van wet in de openbare discussie zullen worden gebracht, de meerderheid der Kamer blijken zal soms eene geheel andere opinie te hebben, dat men uit het besprokene in de secties zou opmaken. — Overigens zal, ofschoon voor het onderzoek in eenige secties te laat, nogtans het weldra aan de Tw. Kamer in te dienen Rapport der *Maatschappij t. bev. der Geneeskunst* voor de beraadslaging der nog overige secties het gewenschte nut kunnen hebben, en zal bovendien de Commissie van rapporteurs nog tijdig genoeg in het bezit kunnen zijn van het stuk, om daarvan nog het beoogde gebruik te kunnen maken, aangezien eerst over eenige weken het algemeen rapport der Kamer zal worden opgemaakt.

Wat dus in sommige dagbladen voorkomt, als de opinie „der Tweede kamer” ten aanzien van de ingediende wetsontwerpen, is voor het oogenblik althans geheel en al onjuist, daar van een gevoelen der „Kamer” in dat opzigt voorhands nog geen spraak *kan* zijn.

— Door den Heer Mr. ALSTORPHIUS GREVELINK, de Inspecteur der gevangenen is een rapport opgemaakt betreffende zijne onlangs gedane inspectie in het buitenland. Aan dat stuk ontleenen wij de opmerking, dat de vrees, dat de eenzame opsluiting meerdere gelegenheid tot zelfmoord zou geven, met volle gerustheid als ongegrond kan worden beschouwd. — (Verg.